

Flytträtt för pensioner bidrar till en hållbar värld

Dagens Nyheter den 21 november 2012

Världen lever över sina tillgångar. Med en växande befolkning och oförändrat produktionssätt att leverera till vår levnadsstandard behöver vi snart 2,3 jordklot för att klara behovet.

Men konsumenter som medvetet väljer att gynna företag som tar socialt ansvar är på frammarsch i flera sektorer. Det köps lokalproducerat, energisnålt och direktimporterat.

Svenskars pensionssparande har emellertid endast marginellt påverkats av dessa trender. Det är allvarligt, inte minst med tanke på vad som skulle kunna åstadkommas då det samlade sparkapitalet är enormt och kan göra betydande skillnad för en hållbar framtid.

Det finns en positiv rörelse i näringslivet, där ett växande antal företag bygger sitt agerande på hållbarhet. Gör de detta för att vara snälla? Självklart har de insikten att en omställning är nödvändig om man vill överleva. Det är dessutom långsiktigt lönsamt. Vi ser återkommande exempel i medierna när ett kortsiktigt synsätt på affären får katastrofala följder för företagen som inte agerat ansvarsfullt i alla led.

Kraven i omvärlden på ett hållbart agerande leder också till innovation och nya affärsmöjligheter. Att kunna producera mer med mindre resurser, till högre kvalitet och på ett mer effektivt sätt borde vara alla företagens dröm.

Varje år sparar svenskarna cirka 150 nya miljarder till sin egen pension. Inom premiepensionen är det endast var åttonde fond som har så kallad M/E-märkning, en märkning som för övrigt inte innebär mer än att fondförvaltarna själva uppger att fonden tar hänsyn till miljö och/eller etik i sina placeringar.

I praktiken tillämpar de så kallade etiska fonderna en mycket smal definition av etik: de undviker pornografi, alkohol/tobak och våld. Vad gör då den pensionssparare som med sitt sparande vill bidra till en hållbar värld i andra dimensioner, såsom energieffektivitet, jämställdhet, mänskliga rättigheter, eller investeringar och arbetstillfällen i fattiga länder? Genom att investera i företag som tar vara på de affärsmöjligheter en hållbar position innebär finns det stora möjligheter att tjäna pengar samtidigt som du gör skillnad.

Utöver den offentliga pensionen, har 90 procent av Sveriges anställda även tjänstepension – men ungefär var tredje förvärvsarbetande saknar kunskap om vilket bolag som förvaltar deras tjänstepension. I offentlig sektor är medvetenheten ännu lägre.

Mer än hälften av svenskarna tror dessutom felaktigt att man kan flytta hela sitt pensionskapital till valfri förvaltare. I själva verket är rätten att flytta intjänat sparkapital till valfri förvaltare högst begränsad. Det är alltså mycket svårt för nya aktörer att ge sig in på marknaden och konkurrera om svenskarnas tjänstepensionssparande.

De sparare som trots allt är medvetna och vill göra skillnad kan alltså inte alltid placera sina egna pengar som de vill – då marknaden för flytt begränsas av arbetsmarknadens parter.

Marknaden för hållbart pensionssparande är således gravt underutvecklad. En tänkbar förklaring är att folk inte bryr sig om hur deras sparande används – men det verkar osannolikt givet hur hållbarhetsfrågor utvecklas på andra marknader.

Mer troligt är att utvecklingen hämmas av den anmärkningsvärt låga medvetenhet människor har om sitt eget pensionssparande, som i sin tur beror på konkurrensbegränsningar som gör det svårare för nya aktörer att konkurrera och kommunicera om spararnas pengar. Vi måste fråga oss: Ska vi nöja oss med dagens förutsättningar på pensionsmarknaden, eller vill vi öka medvetenheten om sparandet och gynna tillväxt av hållbara placeringsalternativ?

Full flytträtt av pensionspengar kan tyckas självklart, men så är inte fallet i dagens Sverige. Frågan om flytträtt är en het potatis, regeringen väntas lägga fram sin proposition tidigast nästa år.

Den politiska ambitionen hittills har bidragit till brist på konkurrens och liten eller ingen möjlighet alls för spararen att göra hållbara val, vilket i praktiken skapar färre investeringar i en hållbar utveckling. Detta kanske ändras: i Länsförsäkringars enkät nyligen bland 100 politiker trodde hela 85 procent att fri flytträtt skulle medföra ökade möjligheter för hållbara alternativ.

Förvaltare behöver svara upp och erbjuda alternativ som främjar en hållbar utveckling i fler dimensioner än att bara undvika pornografi, alkohol och vapen. Vi vill hävda att om dagens begränsningar i systemet löses upp bland annat via full flytträtt, så ökar incitamenten för att en normal marknad för tjänstepensioner kommer i gång. Medvetenheten om pensionen och alternativen att påverka hållbarhet kommer automatiskt att öka.

Pengar är makt, och den som har ett kapital att förvalta kan göra stor skillnad genom sitt placeringsbeslut. Möjligheterna för en enskild sparare i Sverige att låta sitt kapital göra nytta i en annan del av världen finns redan i dag. Men förhoppningsvis blir det fler möjligheter i morgon.

Andreas Bergh

docent, nationalekonomi

Stina Billinger

hållbarhetschef SPP